ego

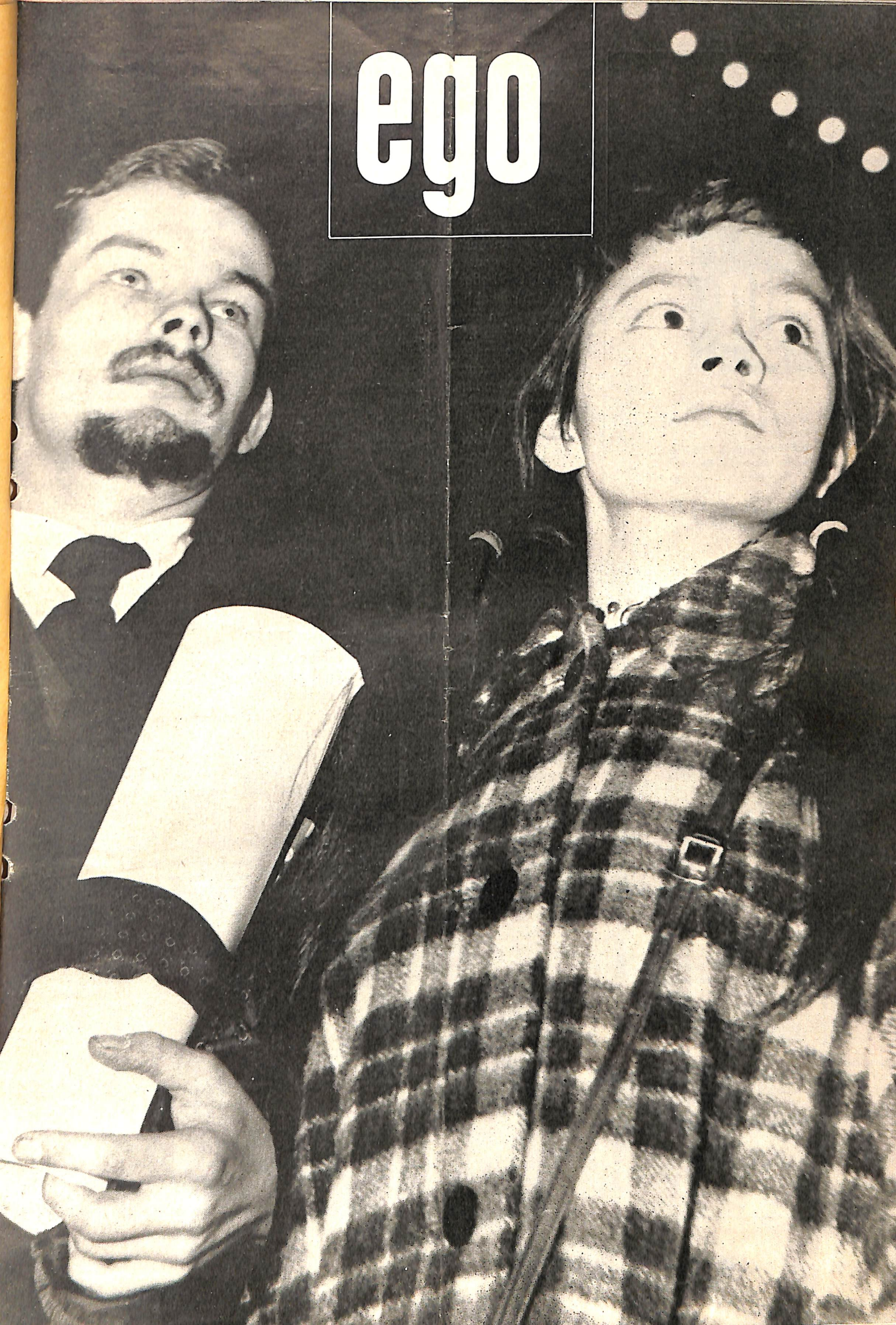

Eerlijk egoïstisch

ego

Maandblad van en voor jongeren, uitgegeven door het Humanistisch Thuisfront, Lothariuslaan 70, Bussum
1e jaargang no. 1 — april 1962

Redactie:
Jan Brouwer,
Kitty van der Hage-Rens,
Jan Dassen,
Rudi Jans,
Rob van Kamp.

Redactie-secretaris: G. Das.

Abonnementsprijs *f* 4,— per jaar voor niet-militairen beneden 25 jaar;
f 6,— per jaar voor boven-25-jarigen.

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Administratie-adres voor betalende abonnees en advertenties:
Uitgeverij Buytenveldert,
Wildernislaan 35, Apeldoorn.
Postgiro 1024035.

Bank: Amsterdamse Bank, bijkantoor Apeldoorn.

Administratie-adres voor militaire abonnementen:
Humanistisch Thuisfront,
Lothariuslaan 70, Bussum.

Bij de voorplaat:

Twee jonge mensen presenteren dit eerste nummer van Ego. Onze fotograaf Tom Weerheym knipte hen op een van die momenten, waarop een mens reden heeft om zelfbewust de wereld in te kijken. Een officieel document, juist ontvangen, is de bevestiging, dat oudere mensen vinden, dat je langzamerhand gaat meetellen. Mag je dan je hoofd omhoogsteken en mag je dan je woordje zeggen? Natuurlijk. Zij, van onze voorpagina, doen het. Wij, van Ego, willen het ook (een keer per maand) doen.

Ego noemen we ons blad. Ego-isten zullen we ons zelf kunnen noemen en we zullen ons daar niet voor schamen. Omdat we egoïsten zijn, zoals alle vroegere generaties egoïsten zijn geweest, maar dat steeds met een valse vlag weten te bedekken.

Op school hebben we geleerd, dat het goed is voor de ander te leven. Maar als we een slecht cijfer haalden, zei de onderwijzer, dat er nooit iets van ons terecht zou komen op den duur. Het was een puur beroep op ons egoïsme. Carrière maken, daar werden we voor opgeleid. Ons eigenbelang was de zweep waarmee we naar betere cijfers, hogere prestaties werden gedreven. Het egoïsme is de achtergrond van onze opleiding geweest. Egoïsme is eeuwenlang een verfoeilijk woord geweest. Wie zich verdienstelijk maakte, deed dat meestal in de hoop, dat hij roem, beloning, een positie zou verwerven, ook al werd de activiteit gevoerd onder de vlag 'voor het vaderland', 'voor de partij', 'voor de mensheid'.

Het zijn in de loop der eeuwen zulke gemeenplaatsen geworden, dat zelfs de grootste egoïst er zelf in ging geloven. Tot een totale oorlog de schijn verbrak. Een totale oorlog, waarin duizenden jonge mensen ervoeren, dat het niet om het vaderland, om de vrijheid ging, maar dat het er alleen maar op aankwam je hachje te redden, eten te krijgen en te zorgen, dat je zo ongeschonden mogelijk betere tijden zou halen.

Wij, de jonge generatie van vandaag, zijn groot geworden in die totale oorlog die valse vlaggen verscheurde. Slagzinnen, leuzen hebben ons niets gedaan. Niet op de verkiezingsplaten en zelfs niet in kernachtige spreuken van de Bond zonder Naam. Wij hebben geleerd, dat leuzen, ideële motieven de werkelijkheid verdoezelen en concrete, snelle oplossingen vaak in de weg staan, omdat het egoïsme, juist omdat het zo goed gecamoufleerd is, een open gesprek, een directe daad in de weg staat.

De oude leuzen hadden afgedaan. Er zijn nieuwe gekomen na de oorlog. In onze eigen humanistische kring: 'de mens'. In de landen van het oude werelddeel, die zich uit de puinhopen oprichtten: 'Europa.' Wij zijn er niet warm voor gelopen, omdat het vage frasen zijn.

Wij zijn, parasiterend op anderen, met de duim omhoog langs de weg, aan onze liftvakanties begonnen: naar België, naar Frankrijk, naar Scandinavië, naar Duitsland ten slotte. We hebben egoïstisch genoten van prachtige goedkope vakanties en Europa is een vanzelfsprekendheid voor ons geworden.

De mens: dat ben ik zelf. Ego, ik, die moet zorgen, dat ik leven kan. Een gezond standpunt. Wie niet voor zich zelf kan zorgen, wordt een last voor een ander. Wie in leven wil blijven, moet werken. Gewoon doen wat je wordt voorgezet, wat je wordt opgedragen. En zint dat je niet, omdat het tegen je geweten ingaat, of omdat het je niet ligt, dan zal je ander werk moeten zoeken, waar je wel plezier in hebt, waar je meer in presteert.

Dat maakt de wereld eerlijker. Wie zo leeft, zal zich voor zijn daden niet meer kunnen dekken op zijn voorman, op zijn vaderland, op zijn partij, op zijn Europa.

Welaan: daar hebben we geen schone leuze voor nodig. Daar hebben we geen vlag voor te dragen. Daar hebben we genoeg aan ons zelf. Dat hebben vroegere generaties in hun diepste binnenste net zo gedacht. Wij durven ervoor uit te komen.

Daarom noemen we dit blad Ego. Ik met mijn eigen verantwoordelijkheid. Ik met mijn eigen liefhebberijen. Ik met mijn eigen plichten. Ik met mijn eigen verlangens.

Ego zonder blikken of blozen. Wie zich erdoor geschokt voelt, mag het zeggen. Ego-isten recht-aan, recht-toe, zonder frase. Omdat de wereld met eerlijkheid wel eens het verst kan komen. 'Wiens brood men eet, diens woord men spreekt,' zegt een oud spreekwoord en dat heeft de wereld vaak zo onbetrouwbaar gemaakt. Daarom wensen wij ons eigen brood te eten, egoïsten die we zijn.

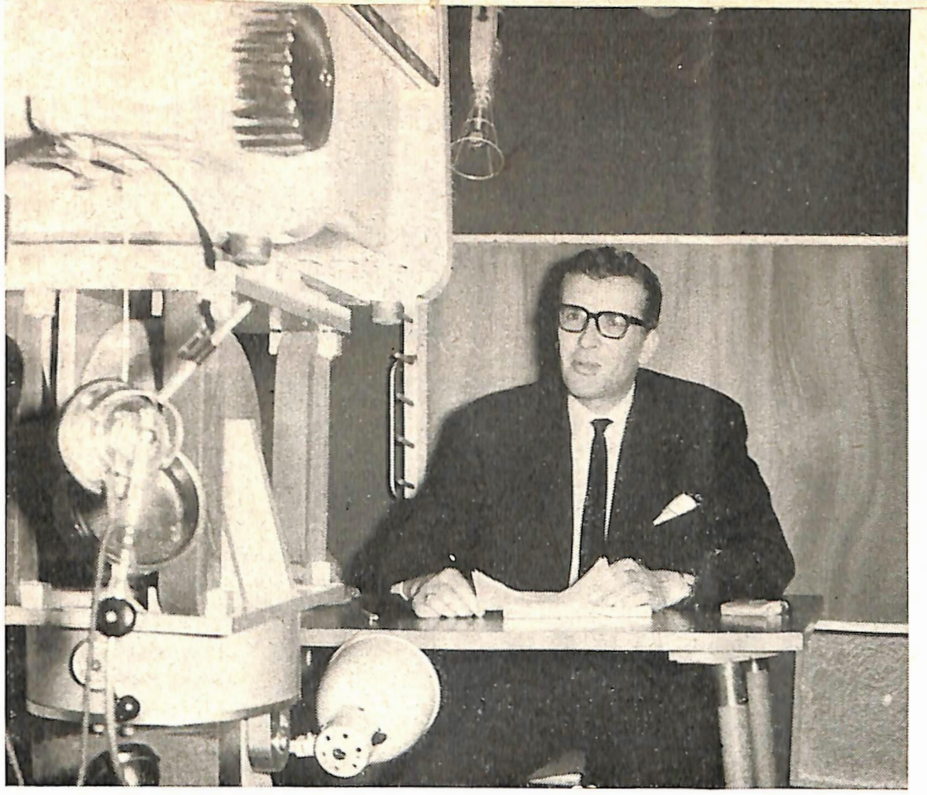

Gewoon zijn-sterkste TV-wapen

'Gewoon zijn, eerlijk zijn, dat is het sterkste wapen,' zegt Joop Smits, de enige TV-omroeper die we in ons land hebben. 'Als de mensen je voor het eerst zien, kijken ze meer naar je dan dat ze naar je luisteren. Hoe gewoner je er nou uitziet, des te gauwer gaan ze horen wat je zegt en dat is toch waarom er omroepers en omroepsters zijn, niet?'

'Daarom begrijp ik niet goed, waarom een omroepster steeds haar haardos moet veranderen of zich anders moet opmaken. De mensen moeten telkens weer aan dat gezicht wennen. Vaak als een vrouwelijke collega op het beeld verschijnt, hoor ik mijn vrouw zeggen: 'Oh, kijk es wat . . . (vul maar in) er zo leuk uitziet.' Als ik haar dan vraag wat die leuke . . . heeft gezegd, weet ze het niet.

Vanzelfsprekend brengt dat te-kijk-zitten extra-spanning mee,' vervolgt de vroegere 'Grönninger' onderwijzer, die in 1957 als radio-omroeper bij de VARA kwam. Bij een verspreking bij voorbeeld moet je dat niet alleen in je tekst, maar ook in je mimiek opvangen. Je kunt dan moeilijk een 'verdikkeme'-snuit trekken, zoals je dat achter een radio-microfoon doet.

Star

Televisie-omroepen heeft bovendien op radio-omroepen tegen dat bij de TV de teksten veel verstarder zijn, moeten zijn, omdat de continuity-regisseur (de man die de programma's aan elkaar breit) precies moet weten wat je zegt en in hoeveel seconden je dat doet, zodat hij bij voorbeeld precies op tijd een film (die zeven seconden aanloop nodig heeft) kan starten. Daarom moet die tekst van tevoren vaststaan en kun je niet als voor de radio een plotseling opkomend grapje spuien.

Wat dat betreft is bij de TV de kop-aankondiging nog het meest dankbare. In dat programma-overzicht krijg je tenminste even de kans een 'snoet' te trekken en iets in je tekst te improviseren, zonder dat je iemand in de zenuwen jaagt.

Bij radio is dat heel wat vrijer. Daar heb je alleen de verantwoording, bepaal je zelf wat je zegt en hoe — in welk tempo of in welke sfeer — je het zegt.

De verantwoordelijkheid bij radio gaat zelfs zo ver, dat je de verschillende programma's in de tijd dat je dienst hebt moet beoordelen en een rapport over moet maken.

Gastvrouw?

'Iets wat ik van mijn vrouwelijke collega's ook niet begrijp is de drang die ze bijna allemaal hebben om programma's te presenteren of zoals zij dat noemen als gastvrouw op te treden. Dat is volgens mij een heel apart vak, net zo als omroepen een apart vak is. Een goeie omroepster hoeft nog geen goeie presentatrice te zijn. Ik ken iemand die zich daar lelijk in vergist heeft. Niet iedereen is een Mies Bouwman of een Denise Maes.

Bovendien: is een goeie omroepster minder waard dan een goeie gastvrouw? In ieder geval meer dan een slechte presentatrice!' *JAN DASSEN*

Tja . . . daar ben je dan Ego. Neem me niet kwalijk, ik moet nog wel even aan je wennen. We zijn natuurlijk wél blij dat je er bent. Het is trouwens toch nog een vrij lange en zware bevalling geworden. Maar goed, je bent er, geboren én gedoopt.

Ego zal het dus zijn. De ambtenaar van de Burgerlijke Stand keek er wel even vreemd van op! Blijkbaar komt je naam niet veel voor. Hij moest het zelfs in een dik boek nakijken. Als je het mij vraagt, was het gewoon Van Dale's Groot Woordenboek.

Maar goed, het mocht. Ego dus. Gewoon: ik!

Ik ben wel nieuwsgierig naar je, Ego. In je naam is iets van je meegegeven, je wilt een persoonlijkheid, een ventje met een eigen karakter zijn, maar verder ben je nog onbestemd, zo vaag.

Zeker je bent van humanistische ouders, maar wat wil dat zeggen? Wie weet krijg je straks, als je wat groter bent, verkering met een katholiek meisje.

Maar zover is het nu nog niet. Denk niet dat het leven simpel wat kussen en vrijen is. Je militaire uniform hangt al in de kast, mijn jongen. Donkere wolken schuiven over de wereld.

Het zal vreemd zijn je groter te zien worden. We gunnen je zo graag een lange en gelukkige kindertijd en we zullen met verrukking luisteren naar je eerste gestamel.

Maar dan zal je langzamerhand gaan spreken. Spreken als een jong mens in deze wereld. Je vader en je moeder weten dat het een andere taal zal zijn dan zij spreken. Ook toen ze jong waren. Jij bent anders, de wereld is anders.

We gunnen het je, Ego, dat je zult trachten je zelf te zijn. Trouwens, wat is dat, je zelf zijn? Zelfs dat kan je in deze wereld niet in je eentje. Een knap man heeft eens gezegd: Er is maar één manier van leven, mens en mede-mens tegelijkertijd zijn!

Ik denk dat jij dat nu nog niet begrijpt, maar later zul je het ervaren.

Er zal ook een tijd komen, Ego, dat je iemand ontmoet die heel veel op je lijkt, zelfs wat de naam betreft. Dat is Alter Ego. Ik denk dat je met die ander veel plezier maar ook veel verdriet zult hebben. Bedenk dan maar, mijn jongen, dat dát niemand bespaard blijft.

Ik wil niet te lang filosoferen. Jij gaat je eerste stappen zetten. Veel geluk op je pad!

Nog één vraag: Kom af en toe eens langs! In het begin om zo maar wat te babbelen en later, maar dan moet je heel wat groter zijn, om samen een glas wijn te drinken op de goede afloop.

Afgesproken?

Namens de gezamenlijke peetvaders en -moeders,

H. Lips,
Hoofd Geestelijke Verzorging van
het Humanistisch Thuisfront.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT
3806 7033

'Het leven is vurrukkulluk'

Remco Campert

'Het leven is vurrukkulluk,' zei Panda. Zo begint Remco Camperts nieuwste boek. En Panda kan het weten. Panda is een meisje van zestien. 'Als ik u zeg,' zegt Panda, 'dat er buiten drie mannen op me zitten te wachten, die ik een half uur geleden nog niet kende, dat ik daar straks tot mijn grote spijt twee buitenlanders die iets van me wilden, heb moeten afwijzen, nou, als je het in een boek las, zou je het niet geloven en toch is het zo.'

Maar in Camperts boek blijft het voor Panda niet bij mannen die op haar zitten te wachten. Ze heeft er heel wat 'gehad'. Ze zegt: 'Een keer een Algerijn ... Ik ontmoette hem in een cafetaria en een half uur later waren we al in zijn hotel en we bleven zesendertig uur in bed.'

Graag en vlot bekent ze: 'Ik ga vaak met Amerikanen mee. Dat zijn we aan ze verplicht, vind ik. Ze zijn hier ook niet voor hun plezier. Ze zijn hier om het avondland te verdedigen. Een hoop bromfietsen, gerestaureerde kerken en mensen in slecht zittende kleren. In plaats dat we iets aardigs terugdoen, kankert iedereen op ze. Daar houd ik niet van. Het kost zo weinig om iets aardigs terug te doen, vooral omdat zij toch betalen ...' En een paar bladzijden verder: 'Geld is het allerbelangrijkste op de wereld. Geld en lichamelijke liefde. Ik ben blij dat ze bestaan.'

'Het leven is vurrukkulluk' is het verhaal van Panda en Mees en Boelie, van een grijsaard (die door de eerste drie wordt neergeslagen en van zijn spaarduiten beroofd), van Tjeerd en van Ernst-Jan en Etta. Voor alle figuren (de grijsaard uitgezonderd natuurlijk) heeft de huidige Amsterdamse pleinjeugd model gestaan.

Mees (pianist) en Boelie (dichter en tekstschrijver) wonen, werkend aan een musical in opdracht van de TV, in een immens groot huis aan de rand van een park in een grote stad. Op een zondag ontmoeten zij Panda, hierboven reeds aangeduid, die met hen meegaat. Na de beroving van de oude man (N.B. midden in een overbevolkt park en op klaarlichte dag!) gaan ze naar huis, waar Boelie zich tijdig herinnert dat een verslaggever (Ernst-Jan) op een terras op hem wacht om hem te interviewen.

Zodra hij is vertrokken, gaan Mees en Panda 'de koffer in'. Na het interview (door Campert kostelijk gepersifleerd) neemt Ernst-Jan Boelie mee naar huis met de bedoeling dat deze zijn vrouw Etta uithoort over een vermeende minnaar. Boelie komt algauw tot de conclusie dat er van een minnaar geen sprake is en laat de geboden kans zich niet voorbijgaan.

Tjeerd, een christelijke puber (hij pleegt Kuyper te citeren), ontfermt zich ondertussen over de oude man. 'We hebben met geslepen figuren te doen,' zegt hij, 'die voor niets terugdeinzen. Ik ken hun soort. Ik sla ze vaak gade. Ze leven bij het moment en kennen geen genade, alleen voor zich zelf. De meisjes lopen in uitdagende kledij over straat, in de hoop opgepikt en vrijgehouden te worden. De mannen staan doorgaans laat in de middag op, trekken hun leren vesten aan, van binnen behangen met fietskettingen en zakspiegels, en schuimen de terrassen af, op zoek naar levende buit ... Het seksjuele neemt in hun leven de voornaamste plaats in. De geest laat hen koud ... Ze stellen slechts belang in viesziek plezier, auto's en ziekelijke kunstuitingen, zoals jazzmuziek en cojbojfilms ... Ze vormen een bedreiging voor iedere zich zelf respecterende mij. 'Mij?' vroeg de grijsaard. 'Maatschappij', verduidelijkte Tjeerd.'

Het verhaal eindigt met een groots feest, aangericht in Mees' huis, van het gestolen geld.

Remco Campert heeft met dit laatste boek voor het eerst een wat omvangrijker prozawerk gepubliceerd: een groot verhaal, opgebouwd uit een aantal fraai afgeronde taferelen. Dit is daarom opmerkelijk, omdat hij zich tot dusverre slechts tot klein proza beperkte.

Wat op zich zelf dan weer niet zo merkwaardig is, als men bedenkt dat hij zijn aanvankelijke bekendheid als (experimenteel) dichter verwierf. Van zijn hand verschenen o.a. de bundels 'Vogels vliegen toch' (1951), 'Een standbeeld opwinden', 'Met man en muis'. In dit laatste boekje zegt hij: 'Ik wil wel graven / naar poëzie, maar niet / te diep. Je weet / hoe ik dichter ben / Bij de gratie van aardoppervlak ...'

Het is dit getuigenis van zich zelf dat hij altijd trouw is gebleven, ook toen hij proza ging schrijven. Het waren meest korte verhalen en schetsen (verzameld o.a. in 'Eendjes voeren', 'Alle dagen feest', 'De jongen met het mes), die alle hetzelfde verrieden: zij werden geschreven en bestonden 'bij de gratie van aardoppervlak'.

Campert vertelt badinerend, maar hij doet dit op een sublieme wijze, zodat het lezen van zijn proza de lezer steeds weer in een soort feeststemming brengt, hem een gevoel van bevrijding geeft. Uit alles wat Campert schrijft, spreekt een levensaanvaarding, die de problemen vereenvoudigt tot het vaak wel wat cynisch klinkende 'so what?'

En zo is ook 'Het leven is vurrukkulluk' een oppervlakkig verhaal geworden. Maar niettemin leest men het geboeid uit. Dit is niet in de laatste plaats de verdienste van de voortreffelijke dialoog en van de (ingetogen) spot en humor, die rijkelijk gemengd aan het geheel zijn toegevoegd, waardoor het boek iets van een satire krijgt.

De belangrijkste details van het boek zijn ongetwijfeld de 'flash-backs', het terugdenken van de hoofdfiguren, waardoor hun gedrag en spreken van een verklarende voorgeschiedenis worden voorzien.

Opvoeding, milieu en jeugdervaringen blijken voor allen van groot belang te zijn geweest. Voor Panda, de jongste, is dit weliswaar nog van weinig betekenis, maar voor de figuur van Mees is dit terugdenken bepalend, boeiend en geloofwaardig. (Het is niet onwaarschijnlijk dat het verleden van Mees de meeste autobiografische elementen van de schrijver zelf bevat; terwijl Ernst-Jan zich misschien gedraagt zoals de schrijver zich nu ziet.)

Aanvankelijk heb ik bij de lezing van dit boek gedacht: alweer hetzelfde — een jeugdverhaal zoals alle tegenwoordige jeugdverhalen: oppervlakkig en sexy (waar overigens geen kwaad in steekt: er blijkt een groot publiek voor te zijn). Maar ik ben hier op terug moeten komen. Dit boek heeft iets van een moeten, al was het misschien alleen een moeten voor de schrijver.

In alle opzichten is het echter meer geworden dan een simpel (?) van zich afschrijven. Dit soort verhalen en een dergelijke tekening van de grote-stadsjeugd kennen we nu zo onderhand wel; dat het 'culturele' milieu leger en daardoor misschien schreeuweriger is dan andere is ook al geen nieuws.

Wel nieuw is hier de wijze waarop een en ander getekend werd, een vorm heeft gekregen. Nergens blijkt de schrijver de slaaf te zijn van zijn verhaal. En als ik dit boek van Campert vergelijk met een soortgelijk werkje van Hans Andreus (Het Bezoek). dan wint Remco Campert het ontegenzeggelijk met enkele lengten.

Waarschijnlijk zullen oudere lezers zich aan dit boek ergeren, of met stijgende verbazing zitten te wimperknipperen. De jongeren zullen zich zelf herkennen, of groen worden van jaloersheid om de vrijheden die Camperts figuren — hun eigen leeftijdsgenoten! — zich permitteren.

Maar jong of oud, niemand ontkomt aan de charme, de sympathie en de zonnigheid die overal uit het verhaal springt en de lezer een gevoel van bevrijding, zo niet van feestelijkheid geeft.

De schrijver heeft zijn boek vooraf laten gaan door een citaat uit M. Nijhoffs gedicht 'Het Tuinfeest': 'Zij zingen, nijgen naar elkaar en kussen, / geenszins om liefde, maar om de sublieme / momenten in het sentiment daartussen.' De inhoud wordt er niet geheel door gedekt, maar de strekking van het boek zou niet raker omschreven kunnen zijn.

JOHAN VAN NIEUWENHUIZEN

°) Remco Campert: Het leven is vurrukkulluk. Literaire Reuzenpocket no. 24. De Bezige Bij, Amsterdam 1961.

Herman van der Horst

Een jongetje verstoort het leven van vogels op de plassen en het rietland, als hij zich met de natuur één maakt door zijn kleren af te leggen. Door de pansfluit te bespelen, wordt hij, zoals de Griekse herdersgod Pan, één met de natuur en zien we het vogelleven zoals nog nooit eerder vertoond is. Het vogelleven dat soms liefelijk, poëtisch, dan meedogenloos is.

De hoofdrolspeler uit Van der Horsts laatste film: Govert als Pan.

Hij haalt het publiek uit de stoelen

HERMAN VAN DER HORST is een typisch ego-mens: zijn films maakt hij helemaal zelf, omdat alle facetten die bij een filmmaken aan de orde komen, hobby's van hem zijn. Toch is hij zich terdege bewust van zijn verantwoordelijkheid en maakt hij zijn films niet alleen voor zijn eigen plezier.

Hij wil zijn publiek 'uit hun stoeltjes halen en in de sfeer van de film brengen'. Daarom werkt hij lang over een film en reist hij de theaters die zijn films vertonen af, om te luisteren of het geluid op de juiste mate is ingesteld.

Herman v. d. Horst is tussen de rietlanden van Kinderdijk opgegroeid, en dat verklaart zijn liefde voor de natuur. In zijn jeugd zag hij bijna geen films; een bioscoop was een 'Satan-paleis'. Als conservator aan een museum had hij de gelegenheid zich verder in de biologische studie te verdiepen. Daarbij gebruikte hij eerst de fotocamera, later de filmcamera.

Zijn eerste (vlinder en rupsen) film Metamorphose (1945) werd in Cannes bijna bekroond. Nu worden zijn films overal gedraaid. In Parijs b.v. werd 'Het schot is te boord' negen maanden lang in een filmprogramma opgenomen. Elke keer klapte het enthousiaste publiek na afloop.

In het grootste theater van West-Berlijn, dat uitdagend dicht bij de Oostzone staat, was het 3000 man tellend publiek even bewogen over 'Prijs de zee' als in ons land. 'Prijs de zee' werd zo'n 16 maal op een filmfestival bekroond.

Twee keer ontving Van der Horst de Gouden Beer, die door de Berlinale wordt uitgereikt. (één van de hoogste filmfestivalonderscheidingen). Verleden jaar was dat voor zijn eerste kleurenfilm, Faja Lobbi.

Als hij over zijn ontmoetingen met verschillende stammen en rassen spreekt, zeg ik, dat dat allemaal wel geweldig moet zijn. 'Ja,' zegt hij dan 'dat denkt iedereen; jullie houden maar vakantie. Maar ze vergeten, dat ik in Suriname b.v. elke dag na het werk, als ieder zijn hangmat opzocht, nog eens drie uur mijn materiaal moest verzorgen.' Door het klimaat moest al het dagelijkse werk in luchtdichte koffers worden verpakt, anders zou het waardeloos geworden zijn.

Elk filmbeeld heeft een doel. Meestal maakt men bij films zoals Faja Lobbi geen scenario. Men gaat filmen en thuis bekijkt men zijn materiaal.

Herman van der Horst weet heel goed, dat het beeld dat hij nú filmt, past in het beeld dat vooraf ging en past in het komende beeld. In zijn gedachten en op papier heeft hij alles wat hij wil hebben en dat is het 'hinderlijke' vindt hij zelf.

Door die 'hinderlijke' mentaliteit ontstond zijn fabelachtig goede jongste film PAN. Vijf jaar geleden begon hij al met de eerste opnamen voor deze documentaire film.

Een bewoner van het rietland, de zwaan, accepteert de mens niet. Woedend baant de zwaan zich een weg door het riet naar de jongen en valt hem aan. In ongelofelijk knappe close-ups zien we de zwaan in gevecht met de jongen, die in zijn roeibootje probeert weg te komen. Wanneer de knaap zich in het riet laat vastdrukken, pakt hij de pansfluit. Die muziek begeleidt het paringsritueel tussen twee zwanen. Genoeg over de inhoud van de film, je moet hem zelf gaan zien.

De jongen uit Pan, Govert, heeft Van der Horst eerst 'vogelgek' gemaakt voordat hij met de opnamen begon. Hij leerde hem perfect zwemmen en roeien, zodat hij elke beweging die Van der Horst zich had ingebeeld, kon vertolken.

'Hij heeft heel wat op me gevloekt.' lacht Van der Horst. Hij heeft, vanuit zijn bootje, Govert keer op keer een handeling over laten doen. Dagenlang, in schuilhutten tussen de vogels, heeft hij met zijn vrouw gewacht op de juiste beweging die hij van een vogel wilde hebben.

'Vogels zijn slechte acteurs,' zegt hij, 'je moet als een fox-terriër doorgaan.' Dagenlang heeft hij zijn camera gericht gehouden op het nest met de jonge wouwapen, de juiste bewegingsfase wilde maar niet komen. 'En,' vertelt zijn vrouw, 'elke dag ging meer van het lieve af.'

Het paringsritueel kostte nog de grootste moeilijkheden. Het goede beeld kon maar niet verkregen worden. In die tijd zat hij in de jury van het festival van Cannes. Het festival was al begonnen terwijl het jurylid achter de zwanen zat. 'Morgen probeer ik het voor het laatst,' besliste hij en . . . die morgen kreeg hij ze op de film.

De film was klaar, alleen moest er nog naar een bespeler van de pansfluit worden gezocht. Drie jaar heeft het nog geduurd voordat hij daarvoor de geschikte man, de Roemeen Ton Oprea, gevonden had.

Dat typeert weer zijn 'hinderlijke' werken. Het geluid, dat in al zijn films géén ondergeschikte rol speelt, heeft hij 's nachts opgenomen, zodat geen hinderlijke bijgeluiden het geheel zouden verstoren.

Nu maakt Van der Horst een impressie over Amsterdam. De kleurenfilm komt van de zomer uit.

Wanneer hij een speelfilm gaat maken? 'Die stap wil ik nog uitstellen,' zegt de sympathieke cineast. 'Als ik een speelfilm ga maken, wil ik mij er helemaal op storten en ik ben nog niet uitgeëxperimenteerd met mijn films.'

Herman v. d. Horst haalt ons uit onze stoelen omdat hij zo'n hinderlijke fox-terriër is . . .

TOM WEERHEIJM

Een mijl vlieg-fietsen

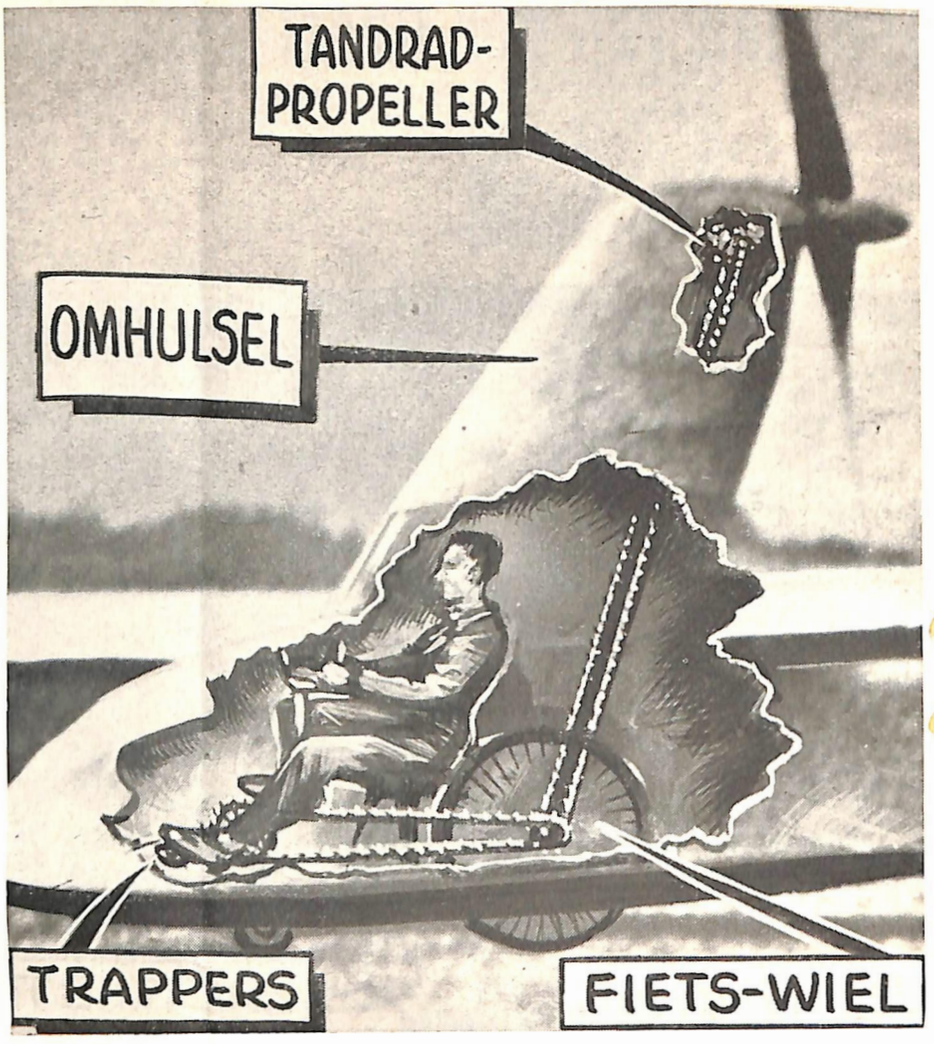

Heel geleerde mensen hadden het al jaren geleden uitgerekend: het kon niet. Gewichtige formules, waarin spierkracht, gewicht van het toestel, luchtweerstand en menselijke energie waren verwerkt, lieten er geen twijfel aan bestaan: menselijke kracht alleen zou nooit een vliegtuig van de grond krijgen.

Ongevaarlijke dwazen

Gelukkig telt onze wereld mensen die het onmogelijke willen. Engeland is altijd een land geweest, waar zulke bezetenen zijn te vinden. Ongevaarlijke leuke dwazen, die het onmogelijke mogelijk willen maken zonder zich af te vragen of het enige zin heeft.
Zo vormden zich in Engeland enkele clubs, die met de kracht van de mens alleen een vliegtuig in de lucht wilden brengen. In ieder ander land zouden ze zijn nagewezen. In Engeland reageert men anders. Henry Kremer, een Londens zakenman en beroepshalve dus zakelijk en nuchter, loofde in begin 1960 vijftigduizend gulden uit voor de vlieger die als eerste met niets meer dan spierkracht als krachtbron een mijl zou vliegen.

Men mocht aannemen, dat zelfs het lichtste toestelletje altijd nog zo'n vijftig kilogram zou wegen. Om dat in de lucht te krijgen, zou in de aanloop toch zeker een snelheid van 30 à 40 kilometer moeten worden bereikt. Een wielrenner moet al van behoorlijke klasse zijn, als hij op zijn veel lichtere racefietsje die snelheid haalt en enige tijd kan handhaven
Na de start zou de vlieger dan nog voldoende energie moeten hebben om ook in de vlucht die snelheid vol te houden.

Die vergelijking met de racefiets is niet zo maar gekozen. De Engelse dwazen begonnen al direct te zoeken in de richting van ronddraaiende pedalen die een wiel in beweging konden krijgen voor de aanloop. Verder doordenkend piekerden ze over een overbrenging van die draaiende beweging op een propeller die trek- dan wel stuwkracht zou kunnen leveren.
Een verstandig idee: met behulp van derailleurs zou men wellicht met minder energie meer kracht kunnen leveren.
Zou ooit op deze manier een vliegtuig in de lucht komen, dan zou men voor de vlucht zelf gebruik moeten maken van de aerodynamische wetten. Eenvoudig gezegd: het toestel moest zo worden ontworpen, dat het een optimaal draagvermogen kreeg bij een niet zo hoge snelheid. Men zocht het in een vrij groot vleugeloppervlak. Dat betekende ook, dat het gewicht van het vliegtuig niet minimaal zou zijn, zodat voor de start een stevig beroep op de spieren zou worden gedaan.
De geleerden leken het gelijk aan hun kant te hebben. Een groot vleugeloppervlak om te vliegen, een minimaal gewicht om los te komen, het leek onverenigbaar. Afgezien van de vraag, of men zelfs een minimaal gewicht alleen met krachtige kuitspieren van de grond zou krijgen.

Verslagen

Op 9 november hebben de Engelse dwazen de geleerden voor het eerst verslagen. Dat gebeurde op het vliegveldje Lasham in Hampshire. Daar had een ploegje enthousiastelingen, geleid door studenten van de afdeling vliegtuigbouwkunde van de universiteit in Southampton, maanden en nog eens maanden aan een vliegfiets gebouwd. De vliegfietser bracht met doodgewone trappers een racefietswiel in beweging, waardoor de machine over de grond kon rijden. Van de trapas liep niet alleen een ketting naar het wiel, maar ook een naar de as van een propeller, die hoog achter de vlieger was gemonteerd.

Het onmogelijke bewijzen. Het is de moeite waard om er je vrije uren aan te geven. Een groepje Engelsen doet het. Al maandenlang experimenteren ze met vliegtuigen die met spierkracht los van de grond moeten komen. Hun merkwaardige voertuig is een combinatie van fiets en vliegtuig. De opengewerkte tekening hiernaast laat het duidelijk zien. De pedalen brengen via twee kettingen de aandrijving over op een eenwielig landingsgesteld (dat het vliegtuig over de grond doet rijden) en een duwschroef (die het vliegtuig de snelheid voor de start moet geven). Het onmogelijke hebben deze Engelsen ten dele al bewezen. Dit verhaal vertelt er meer van.

In het zadel

Na langdurige taxi-proeven kwam op 9 november het grote gebeuren. Derek Piggott, een zweefvlieginstructeur, 'ging in het zadel.' Het zou die dag niet bij taxiën blijven. Piggott bracht snelheid in de vliegfiets, trok toen aan het hoogteroer en zie: gewichtige formules werden omgekegeld. Het toestel kwam los. Het werd een vlucht van 45 meter.

Precies een week later werden de geleerden nog overtuigender verslagen. Op Hatfield, bij de De Havillandvliegtuigfabrieken, had de Hatfield Man-powered Aircraftgroup ook een vliegfiets klaar. Het was nog meer een fiets dan die van de Southamptongroep. De vliegfietser van Hatfield zat niet als die van Lasham achterover, maar kromde zich over het stuur als een Tour de France-renner.

De man die dat op 16 november op Hatfield deed, was niet de eerste de beste. Het was de invlieger van de De Havillandfabrieken Philips. Hij maakte direct een vlucht van 160 meter.

Toen begon de jacht op de vijftigduizend gulden van mister Henry Kremer. Derek Piggott voerde zijn uithoudingsvermogen en zijn techniek op. Hij noteerde al enkele malen bijna 300 meter. Dat is nog lang niet de mijl — 1600 meter — die Henry Kremer wil zien.
De groep van Southampton heeft daarom de atleet Martin Hyman aangetrokken. Van Piggott krijgt hij zweefvlieglessen. Als hij dat onder de knie heeft, zal hij in de vliegfiets moeten om met gebruikmaking van zijn atletische krachten de droommijl te fietsvliegen.
En op Hatfield probeert Philips zijn prestaties op te voeren. De Havilland verleent alle medewerking, ook al heeft de fabriek een deel van zijn normale bedrijf moeten sluiten bij gebrek aan orders. Een onzakelijke dwaasheid kan in Engeland nu eenmaal tot uitbundig leven komen. Gelukkig land, gelukkige mensen . . .

'Weet jij dan wat beters?' De vier soldaten staan verveeld naar binnen te kijken en het moedeloos schouderophalen dat een poging tot antwoord zou kunnen zijn typeert de stemming waarin ze de avond in de stad doorbrengen. Opgewekt zijn ze de poort uitgegaan: avondpermissie, een lange avond buiten de kazerne, genoeg om opgewekt over te zijn. Ze wisten niet wat ze in de stad zouden gaan doen, misschien een bioscoop en dan zagen ze wel. Onbewust hoopten ze op meer — een ontmoeting, een avontuur.

Wat beter

De bus bracht hen in het centrum van de stad. In de winkelstraat passeerden ze enkele meisjes. Aj, Marie, da's nog eens wat anders dan die uitgedroogde luit... Ze leefden helemaal op, en de meisjes wat achterna en sloegen elkaar van de stoep af.

Aan iedere winkelstraat komt een einde. Ze moesten besluiten iets te gaan doen. Daar ben je de stad voor gegaan. Lopen doe je overdag al genoeg.

Je zou kunnen biljarten. Dat kun je in militaire huizen ook. Gewoon in een café gaan zitten? Veel geld heeft een soldaat niet en dan... Aan de overkant een bioscoop, een film over blonde meisjes. We kunnen nog naar de vroege... Dan blijft er nog tijd genoeg voor de stad.

Na de vroege stonden ze weer buiten. Even nog waren ze in de ban van de blonde op het doek en toen was er weer de winkelstraat. Ze slenterden er weer in. Waarom, waarvoor, waarheen?

Op de hoek stonden wat jongens zich met elkaar te vervelen. Geen militairen, kennelijk jongens uit de stad. Waarschijnlijk stonden ze zich hier elke avond te vervelen. Er kwamen twee meisjes bij. Samen op één fiets hadden ze tevoren onrust in de straat gebracht. Een van het duo begon zittend op de fiets te praten met de jongens op de hoek, de ander ging er stoer bij staan.

De soldaten slenterden erlangs, de jongens keken hen uitdagend aan. De soldaten keken even terug, slenterden, nog langzamer, verder. Bij een automatiek bleven ze staan — een zakje patates, ja, met mayonaise graag. Even is er bezigheid. Sabbelend op de brokken veenaardappel slenterden ze de straat weer in. Langzaam prikkend in de patates, uitdagend traag langs de jongens op de hoek bij de meisjes.

Een paar minuten balanceert er spanning in de straat. De uitdaging van de militairen met de attractie van het uniform en het niet-van-de-stad-zijn; de bitse zwijgende verdediging van de jongens tegen de indringers. De eeuwige rivaliteit van iedere garnizoensplaats, soms uitbarstend in een kloppartij, vaker in elkaar ploffend door de onmacht van de verveling.

Het zakje frites is leeg. Even houden ze de pas in, ogen ontmoeten elkaar schichtig, dan vervliegt de spanning in de druilerige regen op het sombere asfalt. Ze slenteren weer. Waarom? Omdat het te gek is op je vrije avond alweer

s graag!

om tien uur in de kazerne te zijn? Maar wat dan? Muziek komt uit een restaurant. Het lokt. Ze gluren door het raam, vinden het eigenlijk niet de moeite w[illegible] zien weer de regen op het asfalt, tw[illegible]ien, gluren weer, stappen dan naar binnen. Verveling maakt willoos.

Het was er vrij druk. Bijna alle tafeltj[illegible]aren bezet met burgers of militairen. Burgers óf militairen. Uitgezonderd die ene soldaat, die met een meisje zat, was er geen tafel waaraan burgers én militairen zaten.

Vroeger, toen ze nog een jongen zonder uniform waren, hadden ze in hun eigen stad hun vriendenkring, hun huis, waar ieder vrij uur een inhoud, een eigen patroon had. Nu is het slechts een vage leegte, waarin ze doelloos ronddobberen.

De zwoele tonen van de saxofoons zweven door het restaurant — een pils graag — de drummer slaat verveeld een break, de bassist hangt zwaar tegen zijn bas — ja, we rekenen meteen maar af — een juffrouw met een levenloze glimlach zingt een ongeïnspireerde dreun.

[illegible] gaat over hen heen, langs hen heen. Het raakt hen niet. Ze kijken de tafeltjes langs. Ze zien uniformen. Jongens net als zij: een registratienummer, w[illegible] een geboortedatum is verwerkt, dat dag in, dag uit door een sergeant, een luitenant met luide stem tot disciplinair leven kan worden gebracht.

Ze zien burgers. Ze lijken, over het bierglas heen, ver weg te zijn — een andere wereld, waarmee geen contact mogelijk is.

Ze horen niet in het beeld van deze stad. Ze zijn er ongevraagd binnengedrongen en niemand heeft ooit moeite gedaan duidelijk te maken, dat dat niet zo is. Dat die burgerpakjes en die uniformen samen een volk zijn. Ze zijn als aan hun lot overgelaten immigranten, die geduld, maar niet in de kring opgenomen worden.

Er is eens een ouderdag geweest bij hun onderdeel. Ze hebben wel eens een beëdiging meegemaakt. Ze hebben, toen ze pas in dienst waren, een speech moeten aanhoren.

De kolonels, de oversten, de generaals, ze zeiden allen ongeveer precies hetzelfde. Kameraadschap, grote taak, dure plicht. En altijd ook: als onverhoopt — ja precies — het hoogste geven.

Sinds er een NAVO is, is de instructie voor de speech wat uitgebreid. Het is niet alleen meer voor Koningin en Vaderland. Samen met de bondgenoten verdedigen we de waarden van het Westen. Onze huizen, onze moeders, onze vrouwen, onze vrijheid.

Ze hebben er niet aan gedacht, toen ze door de winkelstraat slenterden. Ze denken er niet aan achter hun glas pils. Dat is misschien een geluk voor die kolonels, die oversten, die generaals.

Kwart over elf. In het bierglas staat een schrale schuimrand. Schraal als de verveling van deze avond, als de zinloosheid van iedere avond in een garnizoensplaats.

De bus vertrekt om half twaalf. Twintig minuten later passeren ze de wachtcommandant met zijn avondpermissielijst. 'Leuke avond gehad, sergeant, de stad in geweest.' Je groot houden — dat hebben ze geleerd.

De slaapzaal. Gemelijk maken ze zich klaar voor de nacht. De juffrouw met de levenloze glimlach, de blonde uit de film, de frites, het glaasje pils in het restaurant — in hun eerste doezel vervagen de beelden van die avond, waar ze zich weer zoveel van hadden voorgesteld. Morgen zal er niets meer van over zijn. Alleen die uitdagende ogen van die jongens bij de meisjes op de hoek.

Samen met onze bondgenoten verdedigen we de waarden van het Westen. Onze huizen (welke? het huis waar we uit moesten om het uniform aan te trekken? het huis in de garnizoensplaats, dat voor ons gesloten is?), onze moeders (ook die ons als belagers van hun dochters zien?), onze vrouwen (die we nog niet hebben, omdat de dienst sparen en aan een toekomst bouwen voorlopig op de lange baan heeft geschoven), onze vrijheid (welke? de vrijheid te slenteren en ons te vervelen?).

Waarom al die grote woorden, als de instructieboekjes te kort schieten om ze waar te maken? De waarden van het Westen — een schrale schuimrand in een bierglas en de eeuwige strijd om de meisjes met de burgerjongens uit de garnizoensplaats. Aan hun lot overgelaten, door de burgers en. . . door hun kolonels, oversten en generaals, die vergeten hebben hun woorden op ouderdagen en bij beëdigingen inhoud te geven.

Vanavond zullen ze weer slenteren door de winkelstraat, hun zakje patates tergend langzaam opeten en de uitdagende blik van de jongens op de hoek even uitdagend beantwoorden. Samen met hun bondgenoten.

Militair elftal: voorportaal van nationale

'Waarom zou hier minder jong voetbaltalent zijn dan elders? Dat is een complex! Geef ze een complete opleiding en ook Nederlandse jongens zullen tot Europese topklasse groeien!' zegt Elek Schwartz, bondstrainer van de KNVB.

'Neem ons UEFA-team. Die 16-18-jarigen verloren kortgeleden door een strafschop in de laatste minuten maar net met 4–3 van de Britse jeugd, die door het profstelsel in Engeland een veel systematischer training kunnen krijgen. Kijk naar het enthousiaste, frisse spel van die Nederlandse knapen en je zult overtuigd raken dat hier aanleg genoeg is.'

De Nederlandse jongens tot 18 jaar kunnen zich op het voetbalveld meten met de sterksten uit het buitenland. Het nare is echter dat de meesten na hun achttiende jaar eerder achteruit dan vooruit gaan, dat ze de verdere ontwikkeling waarin een buitenlander tot topspeler groeit, niet doormaken.

Waarom niet? Vele factoren. Een knaap gaat na zijn achttiende jaar aan veel meer dingen denken, concentreert zich moeilijker. De maatschappij dringt zich aan hem op, brengt hem zorgen — baan, vrouw, gezin — die zijn fris, ongekunsteld enthousiasme aantasten.

Dat gebeurt net in de periode dat hij zijn eerste successen heeft behaald en voor de veel zwaardere taak staat die successen te continueren en te verbeteren.

Militaire dienst

Net in dié periode moet hij in militaire dienst. Hij verliest het mili[illegible] de sfeer waarin hij zijn eerste succes[illegible]eeft opgebouwd en moet onder andere, vooral in het begin vreemde omstandigheden trachten het plafond van zij[illegible]nnen te handhaven en . . . te ver[illegible]gen. Het contact met zijn vereniging, zijn clubtrainer en — als het een uitverkorene is — met zijn bondstrainer wordt moeilijker. Hij is te oud voor het team dat in UEFA — (Union European Football Association) — verband speelt en te jong voor Jong-Oranje (tot 23 jaar).

De enige schakel tussen beide genoemde teams is . . . het militair elftal. Daar-

Het kaartsysteem van Elek Schwartz telt vele namen van voetballers, die nu of misschien later in aanmerking komen voor een plaats in het Nederlands elftal. Naar de Oranjeploeg gaat meestal de belangstelling uit, wanneer Elek Schwartz dan om nieuws wordt gevraagd. De weg naar het nationale elftal lijkt echter op een etappewedstrijd in de wielersport. Vele etappeplaatsen moet de voetballer passeren, eer hij de finish bereikt. Het militaire elftal is de belangrijkste etappeplaats in die koers naar het Oranje-shirt, de gele trui van de Nederlandse voetballer.

Wij prijzen ons gelukkig, dat Elek Schwartz zich bereid verklaarde aan een van onze redacteuren iets meer te vertellen over de rol, die het militaire elftal speelt in zijn trainingsprogramma.

Ploeg

in kan hij zich met andere geselecteerden verder bekwamen in het spelen van internationaal voetbal, daarin blijft hij onder het oog van de bondstrainer.
In dat militair elftal zetten vele spelers — Henk Groot, Coen Moulijn, Ton Pronk, Piet Kruiver, Sjaak Swart, Ben Muller, Cor Veldhoen, om er enkelen zo voor de vuist weg te noemen — de beslissende stappen naar het Nederlands elftal.
'Dat militair elftal is het voorportaal naar het oranje-team,' betoogt Elek

militaire dienst - beslissende periode

Schwartz. 'Het biedt de KNVB een gelegenheid spelers van 19 en 20 jaar verder internationaal te bekwamen. Velen onderschatten de waarde van ons militair team. Niet de bond, die zijn best doet zich zoveel als de omstandigheden het toelaten te bemoeien met de samenstelling en training van dit team, omdat het een deel, een heel belangrijk deel is van de complete opleiding van een voetballer.'
Die opleiding begint in het UEFA-team en zet zich door via het militair elftal naar Jong-Oranje en het Nederlands elftal. Die opleiding beperkt zich niet tot het leren van trappen, koppen, snel en lang lopen, maar is pas compleet als het alles omvat op moreel, fysisch en psychisch gebied.

In het sportcentrum te Zeist heeft de KNVB nu een eigen huis, waar hij jonge spelers kan ontvangen. Daar kunnen zij eten, slapen, trainen en luisteren naar het 'waarom' van de dingen, waar ze als voetballer én als jonge knaap mee te maken hebben. Daar wil de bond de jongens leren te begrijpen wat er in de wereld en speciaal in de voetbalwereld omgaat, wat er van iemand die de top wil bestijgen en bewonen, geëist wordt.
Omdat ook de KNVB weet dat begrijpen de grootste stimulans tot verbeteren is.

JAN DASSEN

Het weekend is mooi

Zeg mij niet dat het niet waar is, want ik weet het zeker: het weekend is iets heerlijks! Het zekerst ben ik hiervan in het midden van de week.
Maandag en dinsdag zijn van die dagen waarop ik niet denk, niet denken kan en het ook niet wil! (Ik geloof het dan wel). 's Morgens met een suf hoofd door de kou, knopen scheef of los, de wekker te vroeg en de koffie te laat.

Wanneer deze periode van droevige berusting in een — uiteraard onverdiend — lot wat afzakt, zo tegen het midden van de week, dan verschijnt er ineens een klein lichtpuntje. Ik denk er nooit bepaald aan, maar ineens is hij er; de gedachte: straks weekend! Deze ingeving kan komen als plotseling de zon schijnt, na een onverwacht succes of zo maar . . .

Gedachten over zwemmen, vissen, zeilen, voetballen, of lekker privé wat prutsen; en de illusie van een zee van tijd, straks, als die week maar eenmaal om is!

Zo wordt dan, iedere week opnieuw, het grote misverstand geboren: dat het weekend iets fijns is, een traktatie om je op te verheugen. Naarmate de week opschiet wordt het verlangen sterker, het droombeeld duidelijker, tot het ten slotte zaterdagochend is
Tot voor kort was dit een 'blije' morgen vol gespannen verwachting. Ieder was vriendelijker en welwillender dan men ooit voor mogelijk zou hebben gehouden.

Eén uur . . . alles rijdt en rost naar de vrijheid in een tempo dat, behalve door 'oom agent', door allen wordt begrepen en aangemoedigd.
Maar nu . . .

De zaterdag, dat lukt meestal nog wel. Het is natuurlijk jammer dat het gewoonlijk zo tegen tweeën begint te gieten, maar ja, we moeten niet flauw zijn; regen is immers goed voor de boeren en de planten!

Zaterdagavond zitten we uitgeput maar tevreden bij te komen van ongewone vermoeienissen als daar zijn: tuin omspitten, boot bouwen, wandelingen maken van een onzinnig aantal kilometers.

Of we proberen feest te vieren, met het vooruitzicht de volgende morgen tussen de lauwwarme lakens te blijven liggen zolang we het maar uithouden kunnen. Wij kijken tevreden uit naar de zondag, de dag van vrijheid en rust, die we menen zo te beminnen . . .

De ontgoocheling is diep. Nette kleren die knellen, verplichte doch buitengemeen vervelende visites, zeurende kinderen, een verlaten en doods winkelcentrum waar van de gewone gezelligheid slechts een flauwe schim te vinden is en — boven al — de verveling, de leegte, het gevoel van onlust omdat de dag die toch de hele week zo verlokkend scheen, ineens half voorbij blijkt te zijn, zonder iets gegeven te hebben of één enkele van haar beloften te hebben ingelost.

En dan is er de wanhoop wanneer we, uit balorigheid te laat naar bed gaand, denken aan de morgen die nadert, de maandagmorgen, het begin van de eindeloze week die onvermijdelijk komen moet.

Natuurlijk, het hoeft niet zo. Er waren zondagen die alles gaven wat ik verwachtte en meer nog dan ik ooit verwachten kon; maar zij zijn te zeldzaam!

De feestdag die ieder onbewust verwacht, de hele week door, dat is iets dat zeldzaam is, en allerminst gebonden aan het weekend.

Wie aan sport doet, een kerk of een bioscoop bezoekt, is iets beter af. Een deel van zijn zondag is tenminste, hoe dan ook, gevuld. Hem rest slechts een middag of avond met gevoelens van onvoldaanheid en teleurstelling. Radio- en TV brengen slechts een schrale troost.

De vrije zaterdag heeft aan dit alles weinig veranderd. Het proces van hoop, twijfel en — heel dikwijls — teleurstelling wordt hierdoor hoogstens iets vervroegd.

Het weekend is dus niet mooi, maar verraderlijk en verdrietig!

Maar nu komt het wonder . . .
Zodra het voorbij is, dat zoveel belovende en steeds weer aan zijn beloften verraad plegende weekend, dan gebeurt er iets geks; iedere week opnieuw. Heel voorzichtig neemt de illusie weer bezit van ons, de illusie van vrij te zijn en tijd te hebben voor wat we maar willen, twee hele dagen lang!

En het is weer zover; we verlangen weer en we fluisteren blij:
'gelukkig, het is weer bijna vrijdag . . .'
Ja, ik weet het heel zeker: het weekend is mooi!

KITTY v. d. HAGE-RENS

Vrije expressie

door Ome Johan aan de kleintjes geleerd

Hallo Krummels,

Een vreemde verzameling, zeg je waarschijnlijk als je deze doos openmaakt. Dat is zo en de produktiekosten zijn uiterst laag, maar de opvoedkundige waarde is groot en dat mag je ouders of verzorgers toch niet rottig laten.

Neem het zakje waar KLEI op staat. Daar zit klei in. Ome Johan heeft het zelf uit de tuin geschept en die moeite heeft-ie genomen om jullie zieltjes zich vrij te laten ontplooien.
Want wat kan je doen met die klei? Je kunt er poppetjes van maken. Dan leg je het op de salontafel, dat is de makkelijkste werkhoogte; je maakt alles lekker nat en je knijpt er mannetjes van. Hoe, dat moet je zelf maar zien. Het is ten slotte VRIJE expressie en als Ome Johan jullie alles eerst moet voorkauwen, worden jullie later hulpcommies ter secretarie in plaats van baardige artiesten met paardestaarten en de meisjes met smeedijzeren hekjes in de oren.

Naast de klei liggen twee houtjes. Dat zijn geen gewone houtjes, kom, kom, die verkoopt Ome Johan toch niet. Als jullie brandhout willen hebben, moeten jullie bij een andere leverancier zijn. Dit zijn Ome Johans beroepskeuzestaafjes. Pak ze maar eens uit de doos, maar kijk uit voor splinters. Geschaafd hout kwam Ome Johan te duur. Je moet vandaag de dag scherp calculeren, anders ben je nergens meer jongens.

Nu moet je maar eens bedenken wat je met die houtjes wilt gaan doen. Weet je het al? Fijn hoor. Raadpleeg dan het volgende lijstje.

Je	Dan word je later	Opleiding
slaat ze ritmisch tegen elkaar	snabbelartiest in namaak-Zuid-amerikaanse orkestjes	conservatorium
maakt er een kattepult van	beroepsmilitair	eventueel ULO (niet brildragend)
verkoopt ze aan je vriendje	knap zakenman	onbelangrijk
gooit ze weg	vuilnisman	na LO-diploma gezel- en later meester-vuilophaler
laat ze in de doos zitten	een luilak	school voor toegepaste wijsbegeerte te Soest
doet ze in de kachel	stoker	te Velsen, na aankomst van trein 13.23
snijdt er figuurtjes van	beeldhouwer	relaties kweken met gemeentelijke en provinciale overheden en andere mogelijke opdrachtgevers
hakt er méér houtjes van en verkoopt die weer allemaal	zeer knap zakenman	Ome Johan

Nou jongelui, als jullie allemaal een beroep hebben gevonden, dan is de rest van de doos eigenlijk overbodig, want jullie zijn dan al ontplooid, maar voor de doordouwertjes nog een paar tips.

Die ouwe kranten (AB 8) kun je verscheuren. Je zal allicht zeggen dat zoiets geen nut heeft en daar heb je dan nog gelijk in ook, maar als je figuurtjes maakt en die op zwart papier plakt, kan je d'r een prachtsucces mee oogsten bij een argeloze oom of tante. Als je geld krijgt, denk dan ook even aan je Ome Johan, die dit alles heeft mogelijk gemaakt.

Allemaal dus veel plezier en druk je maar zo vrij mogelijk uit, behalve tegen overheidspersonen die er werk van zouden kunnen maken. Voor op- en aanmerkingen houdt de samensteller zich ten zeerste aanbevolen, als het maar geen geld kost.
De groeten. *KEES SCHOONENBERG*

Belafonte (op deze foto met echtgenote) — stereo brengt hem levend in de huiskamer

Verknoeid werk

'En als ze je eruit getrapt heb' denken ze zeker nog steun te kr.. ook!' 'Ze wilden het zo graag zelf doen. Kijk maar eens wat er van terechtgekomen is. Vroeger hadden ze te eten, nu lijden ze honger!' De Belgen die in de Congo ook stank voor dank gekregen hebben, begrijpen ons nu tenminste beter!'

Wij, Nederlanders, zijn zeer slechte verliezers. We zitten nog jaren na te mokken en de juichkreten over het falen van de Indonesische autoriteiten klinken steeds luider. Een goed verliezer steekt zijn vroegere tegenstander lachend de hand toe en maakt een vriend van hem. Een zeker superioriteitsgevoel en een kinderlijke trots doet ons de tong uitsteken.

Waarom voelen we wel mee met onderontwikkelde gebieden zoals Suriname, maar niet met onze vroegere kolonie in Azië, die ondanks een grotere intellectuele toplaag toch nog duidelijk onderontwikkeld gebied is?

Lijken we misschien ook niet op de

Ruimte voor stereo

Uit de rechterluidspreker klinkt het thema van Garb of old Gaul. Het koper van de kapel van The Princess Patricia's Canadian Light Infantry speelt strak de melodie. Dan, plotseling, komen door de linkerluidspreker de doedelzakken van The Band of the 1st Bataillon The Kings Regiment. Ze parafraseren rond de melodie. Over het koper zweven de indringende klanken van de pipers de ruimte binnen. Je zit in je huiskamer, maar het lijkt of je toeschouwer en luisteraar bent bij de NAVO-taptoe in Arnhem. De muren van je kamer vallen weg, je staat op het grote plein van de Gelderse hoofdstad.

Dat is stereo. Of het nu de NAVO-taptoe in Arnhem, de concerten van Harry Belafonte in Carnegie Hall, een meringue-orkest op een terras in Haïti, of een fado-groep in een restaurant in Lissabon is: de stereo-opname brengt de sfeer, de eigen omgeving via de grammofoonplaat in de huiskamer.

Stereo is nog een nieuwigheid in Nederland. De echte grammofoonplatenliefhebbers hebben zich in de loop der jaren een hi-fi installatie opgebouwd. Hun discotheek bestaat uit hi-fi monoplaten. De twee of meer luidsprekers in hun huiskamer zorgen voor een klankeffect dat de werkelijkheid van een concertzaal dicht benadert. De laatste stap, die hen nog dichter bij de werkelijkheid brengt en bovendien door stereogroef en stereo-kop nieuwe ruimten opent, is nog maar door weinigen genomen.

Wie in Engeland of Amerika komt, zal bemerken dat de stereo-installatie daar al gemeengoed is geworden bij de grammofoonliefhebbers. Een van de Amerikaanse grammofoonplatenmaatschappijen is zelfs al zover gegaan, dat zij de prijs van stereo-platen niet meer hoger stelt dan die van monoplaten. Daarmee nam zij een van de laatste belemmeringen voor de opmars van de stereofonische grammofoonmuziek weg.

De opmars van de stereo in Nederland gaat traag. Het is merkwaardig voor een land, waar vooral na de Tweede Wereldoorlog de pick-up een grote plaats heeft veroverd. Waar in vele huiskamers muziek een vaste plaats heeft verworven bij mensen die enthousiast zijn geworden voor het medium grammofoon.

Merkwaardig vooral, omdat het niet zo'n grote ingreep is om van een hi-fi installatie een stereo-apparatuur te maken. De monokop moet vervangen worden door een stereokop. De hi-fi discotheek wordt niet waardeloos. Integendeel: de weergave zal via een stereo-installatie nog volmaakter worden.

En toch: er is bij de industrie en de handel nauwelijks enige propaganda of voorlichting te bemerken over stereo. Waarom? Omdat misschien de hi-fi er in ons land zo krachtig is ingepompt, dat de industrie niet graag van deze produktie afstapt om nieuwe investeringen voor een stereo-lijn te doen? Omdat, met andere woorden gezegd, het belang van de producent zwaarder weegt dan dat van de klant?

Overal ter wereld trekken opnameploegen van grammofoonplatenmaatschappijen er met stereo-apparatuur op uit om unieke, opnamen te maken van authentieke volksmuziek, van muzikale evenementen, van de jazzfestivals in Newport. Stereo brengt niet alleen de muziek, maar ook de gehele sfeer onbeperkt over via de pick-up.

Loop een Nederlandse grammofoontenzaak binnen en tracht deze platen te kopen. Het zal moeilijk zijn. Bij de vele bakken platen is er een uiterst geringe ruimte, waar enkele stereo-platen staan. Het geldt vooral voor de niet-klassieke muziek.

Een grammofoonplatenhandelaar heeft ons gezegd: 'Stereo is alleen nog maar mogelijk voor de meer kapitaalkrachtigen. Die vind je vooral onder de liefhebbers van klassieke muziek. Daarom is de stereo-voorraad voor de niet-klassieken altijd maar heel bescheiden.'

Het is niet juist, natuurlijk. Wie goed uit zijn ogen kijkt, zal voor een stereo-installatie niet veel meer hoeven te betalen dan voor een goede mono-pick-up. Het prijsverschil tussen stereo- en monoplaten is zo klein, dat het voor de ware grammofoonliefhebber nauwelijks een bezwaar kan zijn.

De vraag rijst: wordt de Nederlandse markt gebruikt als afzetmogelijkheid voor de monoplaat, die op andere grote markten wordt verdrongen door de stereoplaat?

Het is maar een vraag. Het antwoord zal moeilijk te geven zijn, omdat de grammofoonplatenwereld een goed gesloten gemeenschap is, prachtig georganiseerd in verenigingen en dealers-organisaties.

Wat geen vraag is, maar zekerheid: de laatste jaren zijn unieke stereo-opnamen gemaakt. Cook/Vector bij voorbeeld trekt de wereld rond om inheemse ensembles in stereo op te nemen, Amerikaanse maatschappijen hebben sessions en festivals, Carnegie-Hall-concerten in stereo geproduceerd. Het zijn monumenten geworden in de sector van wat men dan noemt de niet-klassieke muziek.

Door de schaarse distributie in Nederland, door de weinige voorlichting over stereo, worden ze aan velen onthouden. Dat is een wandaad, vooral tegenover de jongeren die hun liefhebberij in pick-ups en discotheken hebben gevonden. Zij geven geld uit voor de opbouw van een installatie en een verzameling die reeds nu verouderd is. Waarom worden hun niet de mogelijkheden op grammofoongebied geboden, die van deze tijd zijn?

Waarom voor hen niet de (mechanische) muziek, die in Engeland en Amerika al gemeengoed is geworden? Het zou de handel en industrie sieren, wanneer ze in hun voorlichting via reclame de stereo eindelijk de plaats gaven die hem toekomt.

---

t[illegible] vader die de zoon die op eigen b[illegible]n wilde staan, maar meteen resoluut het huis uit gewezen heeft, maar die de jongere kinderen, die onder zijn leiding volwassen willen worden, liefkoost? Is dat niet zuiver het gevolg van gekwetste trots en ijdelheid?

O zeker, we hebben de mond vol over de morele plichten van het Westen tegenover de onderontwikkelde gebieden, we spreken schande van het honger lijden van tweederde van de wereldbevolking, en we vinden nog heel veel meer.

Over alles hebben we wel een mening. Ook over Indonesië. Da's nogal duidelijk: Soekarno is een schoft en als we de kans maar gekregen hadden, zou Indonesië nu welvarend zijn.

Ja, ja, als zoontje maar bij pa in de zaak was blijven werken, zou hij nu adjunct-directeur zijn. Overigens zou zoonlief er ook veel beter voor gestaan hebben, als pa geaccepteerd had, dat hij zijn eigen weg zocht, en hem daarin zoveel mogelijk gesteund had. Maar voor pa is de klap te groot geweest. Hij voelde zich oud worden, zijn vroegere kracht en grootheid waren aan het kwijnen. En dat allemaal door die aap van een jongen. Der . . . uit!!!!

Het is wellicht het overwegen waard of Soekarno nu zo machtig en Indonesië zo fel geweest zou zijn, als we vroegere, gematigder premiers zoals Sjahrir, gesteund zouden hebben. Maar als we ook de huidige toestand eens bezien. Als we dan eens niet gingen namokken over het verlies van Nieuw-Guinea, maar eens op grootmoedige wijze Indonesië steunen.

En niet zozeer in de trant van Nederlandse leiders die alles wel weer even op poten gaan zetten, maar door middel van adviseurs die ónder Indonesische directies werken en met geldelijke steun zonder voorwaarden. Wanneer we dit oprecht zullen menen, moet het aanvankelijk wantrouwen aan de andere zijde overwonnen kunnen worden.

R. VAN KAMP

Huis kopen
Verzekeren
Financieren
Hypotheek sluiten

op de beste voorwaarden
bel of schrijf . . .

MAKELAARSKANTOOR

H. G. Stradmeyer

Van Baerlestraat 8
Amsterdam Zuid.
Telefoon 020–734426–123123

Het adres voor Moderne
Mensen

Luistert u ook naar de

Humanistische radiolezingen

elke zondagochtend van 9.45–10.00 voor de VARA-microfoon

elke 1e dinsdag van de maand om 16 uur voor de AVRO-microfoon

Uitgaven van het Humanistisch Verbond

Mens en wereld

Veertiendaags orgaan. Abonnementsprijs voor leden van het Humanistisch Verbond, Humanitas, en de Humanistische Luisterkring 'Het Woord van de Week' *f* 5,–, voor niet-leden *f* 7,50 per jaar.
Giro 304960 t.n.v. Hum. Verbond

Rekenschap

Driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur. Abonnementsprijs voor donateurs en contribuanten van de Stichting Socrates en voor studenten *f* 6,– per jaar; voor anderen *f* 7,50 per jaar.
Giro 582293 t.n.v. Hum. Stichting Socrates

Woord van de week

Humanistische radiolezingen. Abonnementsprijs *f* 4,– per jaar. Voor leden van de Humanistische Luisterkring *f* 3,– per jaar. Tezamen met contributie Luisterkring van *f* 1,– per jaar te voldoen.
Giro 58 t.n.v. Hum. Luisterkring

Voor abonnementen op bovenstaande periodieken en voor het aanvragen van gratis proefnummers, wende men zich tot:

Centraal Bureau
Humanistisch Verbond
Oude Gracht 152, Utrecht

Ook voor inlichtingen over het Humanistisch Verbond.

Laat De Centrale U voorlichten over de polis die past bij uw omstandigheden en voldoet aan uw behoeften. De tarieven zijn laag en nergens zijn uw belangen veiliger dan bij uw eigen bank, die haar winst besteedt voor sociale en culturele doeleinden:

de Centrale
Arbeiders-Verzekeringsbank
Den Haag, Rijnstraat 28

De dag ligt nog voor ons

door dr. J. P. van Praag

PRIJS f 0,35

uitgave Humanistisch Verbond.
giro 304960

Coornherthuis 'verrijkingscentrum'

Zes vormingscentra staan er in Nederland, waar militairen gedurende hun diensttijd tweemaal een driedaagse bijeenkomst kunnen bijwonen, twee rooms-katholieke (10.000 bezoekers per jaar), drie protestants-christelijke (12.000 bezoekers per jaar) en een humanistische.

In dit geheel neemt het humanistische Coornherthuis een aparte plaats in, al was het alleen maar door de bijzondere voorwaarde waaraan minderjarige militairen moeten voldoen, willen zij een bijeenkomst mogen meemaken: een schriftelijke toestemming van hun ouders. Het lijkt veel op discriminatie. Een niet-kerkelijke minderjarige militair heeft voor een bezoek aan een kerkelijk vormingscentrum geen ouderlijke toestemming nodig . . .

Apart is ook het Coornherthuis door de bezoekers die het trekt. Het aantal humanisten is te verwaarlozen. Het zijn natuurlijk wel de buitenkerkelijke militairen die zich opgeven voor een bijeenkomst in het Coornherthuis. Het percentage dat een uitgesproken humanistische overtuiging heeft, is echter gering.

Wat zou gemakkelijker zijn voor de leiding van het vormingscentrum om onder deze belangstellenden de humanistische idee te propageren?

Men zal dat echter in het Coornherthuis nauwelijks tegenkomen. Volledigheidshalve en terecht wordt aan het begin van elke bijeenkomst een uiteenzetting gegeven over het humanisme. Het gebeurt echter op een zo voorzichtige en haast terughoudende manier, dat niemand daar aanstoot aan zal nemen of zal betitelen als propaganda. Na die inleiding wordt in de bijeenkomst alleen nog over humanisme gesproken op verzoek van de deelnemers. Het is typerend, dat dat verzoek op iedere bijeenkomst komt.

Voor niet-kerkelijken is dit het grote voordeel dat het Coornherthuis biedt boven de andere vormingscentra, waar kerk en godsdienst vanzelfsprekend een centrale plaats in de discussie innemen. De buitenkerkelijke voor wie (nog) geen aparte geestelijke verzorging is, zal hier een lawine van begrippen en argumenten te verwerken krijgen, die hem hoegenaamd niets zeggen.

Dit vindt men ook altijd weer terug bij de geestelijke verzorging in de kazernes. Of de dominee borduurt zijn lessen niet nauwkeurig op het patroon van zijn gehoor, zodat voor niet-kerkelijken de charme van de geestelijke verzorging verloren gaat, of hij doet concessies, zodat voor geloofsgenoten bepaalde onderwerpen te integraal worden behandeld en dikwijls genegeerd.

Deze bezwaren heeft men bij de vormingscentra niet, omdat er ook een humanistisch is. De deelnemers aan welke bijeenkomst in welk vormingscentrum dan ook wordt een optimale kans op voldoening geschonken. Dit wordt in de praktijk steeds weer bewezen. Het is alleen jammer dat door sommige bepalingen de juiste man niet altijd in het juiste vormingscentrum komt. Een aanwijsbare vorm van concurrentie tussen de verschillende centra is echter niet aanwezig.

Kern van een bijeenkomst in het Coornherthuis zijn de vrije discussies. De deelnemers zelf bepalen waarover zij gaan spreken en vele onderwerpen komen altijd terug (Rassenpolitiek, de NATO, Humanisme, sexuele omgang voor het huwelijk), andere worden bepaald door hun actualiteit (verlenging van de dienstplicht, Nieuw-Guinea, H-bom, Geestelijke verzorging).

Harde noten, die met geestdrift worden gekraakt, felle discussies, gedurfde uitspraken, chaos, het is er allemaal bij. Het gaat er dan om de drogredenen te elimineren, de mensen concreet te laten praten, hun meningen te destilleren en tegen elkaar af te wegen, om de discussie als men uitgepraat is, nieuw leven in te blazen. Het is een taak, die dikwijls en met vakmanschap wordt volbracht door de leider van het Coornherthuis, de heer H. J. J. Lips.

Of de deelnemers er 'gevormd' vandaan gaan? Zeker verrijkt, maar verrijkingscentrum klinkt niet reëel en zou aantrekkingskracht uitoefenen op de verkeerde mensen.

Vaststaat, dat de deelnemers er vertrekken met een dieper inzicht in tal van problemen, met meer waardering voor de mening van anderen, met de overtuiging, dat er in deze veel gesmade jeugd iets leeft, dat er meningen zijn en dat men die met de vuist op tafel wil verdedigen, maar ook kan laten vallen; dat men steunpunten en principes wil laten varen voor die van anderen. De meeste deelnemers gaan weg met een onwezenlijk enthousiasme, dat ontstaat wanneer men zich helemaal uitgesproken en gegeven heeft.

Voor belangstellenden die niet van discussies houden, heeft men nog een aantal andere attracties. Zij kunnen de heer Lips horen over schilderkunst, een boeiend betoog aan de hand van dia's, zij kunnen luisteren naar Hollandse, Duitse, Noorse, Amerikaanse volksliederen, zij kunnen genieten van voordracht, zij kunnen beschikken over een kleine maar selecte bibliotheek en wie al dit geestelijk vertier te veel wordt, kan gaan biljarten of volleyballen.

Traditioneel is het stereo-grammofoonplatenconcert van jazz- of klassieke muziek. De deelnemers kunnen verder beschikken over twee pick-ups met goede platen.

Al deze factoren maken het bijwonen van zo'n bijeenkomst tot een uniek en voor militairen, die geestelijk constant op een droogje zitten, een niet te overtreffen evenement.

Het Coornherthuis bereikt het nagestreefde doel volledig en ziet zijn bestaansrecht bewezen door het geleidelijk groter wordende aantal deelnemers.

RUDI JANS

Tijdelijk Dit boekje „Moderne Omgangsvormen" gratis

voor ieder die meer wil weten over schriftelijk onderwijs.

U mag het houden, óók als u geen cursus gaat volgen

2000 van deze boekjes zijn voor hen, die de Waardebon van een NTI-advertentie opsturen. Als ú vandaag de Waardebon inzendt, ontvangt u overmorgen niet alleen het volledige gratis Proefles-pakket, maar bovendien het boekje „Moderne Omgangsvormen", ter waarde van f 2,45. U hoeft bij de Waardebon alleen maar twee postzegels van 12 cent bij te sluiten voor porto- en verzendkosten.

Het is nu éxtra de moeite waard

het „Proefles-pakket 1962" aan te vragen. Alleen omdat u blijk geeft meer te willen weten over het volgen van een schriftelijke cursus (hoe weinig het kost, hoe lang het duurt, wie er lesgeven enz.) krijgt u het boekje „Moderne Omgangsvormen".

U hoeft niets terug te zenden,

het Proefles-pakket niet en het boekje „Moderne Omgangsvormen" niet. U mag alles houden. Er komt ook niemand bij u aan de deur, want het NTI heeft geen colporteurs. Deze aanbieding van het NTI, het grote Nederlandse instituut dat erkend is door de Inspectie van het Schriftelijk Onderwijs, is geheel gratis.

Omdat u zo nieuwsgierig bent!

Ja, omdat u zo nieuwsgierig bent, krijgt u dit geschenkje van het NTI. Omdat u wilt weten hoe schriftelijke lessen er uitzien, krijgt u dit boekje. Een boekje waar u veel aan hebt. Het is leuk en onderhoudend geschreven. Het geeft u de prettige zekerheid te weten, wat ouderwets-beleefd en wat té Amerikaans is. U leest hoe de moderne regels zijn voor gedrag in restaurants en bij officiële instanties, bij bijzondere gelegenheden, als bruiloften en jubileums. U hoeft zich niet meer af te vragen „Hoe hoort dat eigenlijk?"; want u hebt overmorgen het boekje waar dit alles in staat.

VOOR DE CURSUSSEN MET EEN * ERVOOR IS LAGERE SCHOOLOPLEIDING VOLDOENDE

WAARDEBON

Zend mij

A. Het volledige gratis „Proefles-pakket 1962" inhoudende:

1. Eerste les als proefles van de cursus .....(hier cursus invullen)
2. De Gids voor studerend Nederland. Een geïllustreerd boekje van 144 bladzijden vol nieuws en inlichtingen over schriftelijke cursussen.
3. Foto met levensbeschrijving van de cursusleider

B. Het boekje „Moderne Omgangsvormen" dat tijdelijk gratis is bij het Proefles-pakket.

Ik sluit twee postzegels van 12 cent bij voor porto- en verzendkosten.

Blokletters graag

Mevr./Mej./Heer: .....

Adres: .....

Plaats: .....

In envelop met postzegel van 12 cent verzenden U kunt ook een briefkaart zenden met 24 cent aan postzegels extra bijgeplakt. N. 84.64

NTI

TALEN

* Levend Engels; snelle cursus voor emigratie en toerisme (beginn.)
* Engels voor beginners; wat meer grammatica voor verdere studie
☐ Engels voor gevorderden
☐ Engelse handelscorrespondentie
* Levend Duits, voor vakantie en toerisme (voor beginners)
☐ Duits voor gevorderden
☐ Duitse handelscorrespondentie
* Levend Frans, voor vakantie en toerisme (voor beginners)
☐ Frans voor gevorderden
☐ Franse handelscorrespondentie
* Nederlandse taal foutloos schrijven
* Nederlandse taal voor gevorderden
* Nederl. handelscorrespondentie
* Spaans voor beginners (vakantie!)
☐ Spaanse handelscorrespondentie
* Italiaans voor beginners (vakantie!)
* Zweeds voor beginners
* Portugees voor beginners

DAMESCURSUSSEN

* Naaien en knippen van dames- en kinderkleding (voor beginners)
* Naaien en knippen v. dameskleding
* Naaien van kinderkleding
* Kinderpsychologie met lessen van Dr Sis Heyster
* Kinderverzorging, een aantrekkelijk beroep voor jonge meisjes
* Doktersassistente
* Tandartsassistente
☐ Secretaresse
* Alg. ontw. v. leerling-verpleegster
* Schoonheidsverzorging

HANDEL EN BEROEPEN

* Middenstandsdiploma ook speciaal voor ouderen met alleen l.o.
* Eenv. boekhouden en handelsrekenen
* Praktijkdiploma Boekhouden
☐ Moderne bedrijfsadmin. (MBA)
* Stenografie (systeem Groote)
* Loonadministratie (+ sociale wetgeving)
* Magazijnmeester
* Vertegenwoordiger
* Assistent-bedrijfsleider
* Kantoorbediende
* Verkoopkunde

HOBBY EN RECLAME

* Radio's zelf bouwen en repareren
* Fotograferen (auteur J. Wolfslag)
* Korte verhalen schrijven
* Vrij tekenen en schilderen
* Kop- en figuurtekenen
* Reclametekenen
* Etaleren en etalageschrift
* Handschriftverbeteren

MULO, ONTWIKKELING

* Mulo-A of B, officieel diploma (na lager onderwijs)
* Verkort mulo
☐ Aanvullend mulo-B (na mulo-A)
* Wiskunde, Algebra, Meetkunde
* Nederlandse taal + rekenen
* Algemene ontwikkeling voor beginners na lagere school
☐ Algem. ontwikkeling na mulo of h.b.s. (voor gevorderden)
* Algemene ontwikkeling leraar N.O.
* Algem. ontwikkeling v. werkbazen
* Algem. ontwikkeling voor politie
* Praktische psychologie
* Kennis der literatuur

TECHNIEK EN HOBBY

* Populaire radiotechniek
* Radiomonteur N.R.G.
* Adspirant V.E.V.- cursist A en B
* Populaire elektrotechniek
* Populaire bromfietstechniek
* Populaire scootertechniek
* Populaire motorrijwieltechniek
* Populaire autotechniek
* Auto-hulpmonteur V.A.M.
* Bouwkundig tekenen
* Lezen van bouwkundige tekeningen
* Lezen van machinetekeningen

NEDERLANDS TALEN INSTITUUT ROTTERDAM (Nader adres overbodig)

Telefoon: Rotterdam 010-111195 – Amsterdam 020-65565 Erkend door de Inspectie van het Schriftelijk Onderwijs
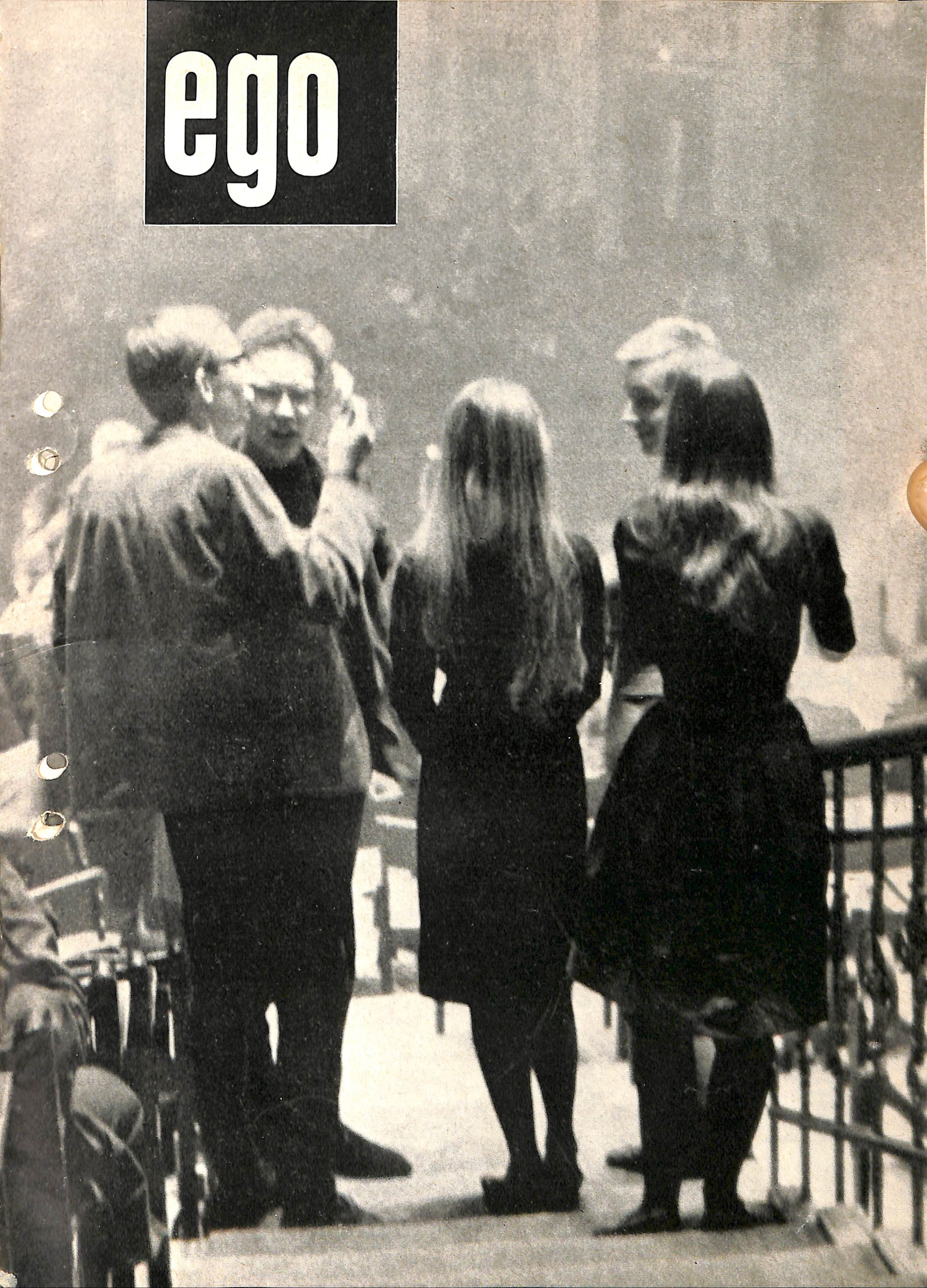
ego